

КЪМР-ни Башчысы

Жууаплы министерстволагъа тийишли буйрукъла берилгендиге

КЪМР-ни Башчысы Казбек Кокков республиканы инсанларыны къаууму бла кезиулю керэ тюбешгенди эмда аланы тилеклерине бла тарыгыуларына тынгылаганды. Бу жол саусуз сабийлери болган юйюрле кыралдан болушлукъ излегендиге. Ала эрттеден ауругъан балачыкларына федерал медицина аралада бакъдырчы эмда реабилитациядан ётерча онгла берирлерин тилегендиге. Республиканы оюучусу социал жаны бла жууаплы министерстволагъа тийишли буйрукъла бергенди.

Андан сора да, Кенделенни орамларындан бирин суу бла жалчытыргъа, Огъары Акъбаш-да Уллу Ата журт урушда жоюлгъанлагъа эсертме сюелген жамаут тийрени тапландыргъа себеплик этиликди. Казбек Кокков ол объектлени тийишли программагъа къошаргъа керелисин эсертгенди.

**КЪМР-ни Башчысыны бла
Правительствоосу
пресс-службасы.**

Хунерлилик

Биринчи каналны жангы проектинде – хорлам ючюн

Къабарты-Малкъарда Лескен районну ансамбли «Поём на кухне всей страной» деген музыкалы фестивалны эки урумдандан ётгенди. Ол Биринчи каналны жангы проектиди, музыкалы шоуу премьеры выпуску сентябрьде боллукъду. Бу иш Россейни битеу тийрелеринден фахмулу адамланы баямлайды, анга профессионал даражалы болмаган музыкалы къауумла къатышаллыкъдыла. «Абрекле» очной эм заочный халлы тынгылаулары ётгендиге, ала жюриге

бла къарауулагъа кавказ фольклор жырлары, ёз эм орус тилдеде бурунгу жырлары попурилерин, музыкасыз кеп ауазлы жырлауны эшитдиргендиге. Къабарты-Малкъардан ансамбль 500-ден артык къаршчыларын озганды – кыралны башха-башха тийрелеринден чыгармачылыкъ къауумланы, эм жюри аланы эм иги 48-ни санына къошханды. Энди «Абрекле» финалгъа чыгаргъа юреширдикде, юч миллион сомлукъ баш саугъа ючюн анда сегиз кандидат эриширикдиле.

Лескен райондан «Абреки» музыка ансамблны къаууму: Астемир Насипов, Тимур Тлакодугов, Аскер Виндижев, Сарраджин Тлибеков, Ислам Кокоев, Тимур Жиллов эм къаууму башчысы Люсена Насипова – Лескен муниципал районну администрациясыны маданият эм жаш тёлло политика бёллюмюно таматасы. «Бек къуунабыз эки сайлау урумдандан ёталгъаныбызгъа, ийнанган окъуна этмей эдик хар зат алай болур деп. Къауум сахнада жырлагъанда, мен жюриге

къарап турганма – ала бизге жерлеринден къарс ургъандыла, тепсегендиге, телефонларына алдыргъандыла. Хорларыгыбызгъа ышанама», – деп хапарлагъанды Люсена Насипова.

Эм иги сегизиси августу ахырында къарауучулары кёл кётюрюлерине керэ сайланырыкъды, Лескен райондан ансамбль ары «У адыгов обычай такой» деген жырны элтирикди.

ФЕСТИВАЛЬ

Байрам бошалгъанды, алай ахшы төре къалгъанды

Нальчикде «Kavkaz Music Fest» деген биринчи деменгили фестиваль къууанчы халда жабылгъанды. Ол «100-жыллыкъны жулдызлары» деген ат бла бардырылгъанды. Кеси да Къабарты-Малкъар Республика къуралгъанлы 100-жыллыгына жоралангъанды.

Жашил театры сахнасында бардырылгъан музыкалы, жыр эмда тепсеу байрамгъа республиканы искусствоуноу келечилери бла бирге Къарачай-Черкесни, Дагъыстанны, Ингушетияны, Шимал Осетия-Аланияны, Чеченни, Къабарты-Малкъарны, Адыгеяны, Краснодар эмда Ставрополь крайлары, Россейни, жууукъ эмда узакъ тыш къыралланы белгили артистлери да къатышадыла Нальчикни Жашил театрында ачылып, юч кюнню ичинде бардырылгъан биринчи «Kavkaz Music Fest» фестиваль озган шабат кюн бошалгъанды. Ол Шимал-Кавказ Федерал округда биринчи алай уллу музыкалы иш болгъанды. Ол барган юч кюнню ичинде республиканы эмда аны къонакларыны он мингден артыкъ адамы къарагъанды.

– Бу жыр байрамны къураууа жоюзле бла адамла къатышхандыла. Фестиваль бизни шахарыбызда жаратылгъаны бла кезисиз ёхтемлене.

Ол мени эрттеден келген музратым эди да, аны толтургъаным бек ыразыма. Манга, бу проекте да ышаныулукъ этгенле сау болсунла,

энци ыспасны Къабарты-Малкъарны Башчысы Казбек Кокков айтма. Ол быллай фестивалны мында къураууагыбызгъа ишек

ли туюк эди. Быллай фестивалыны мындан ары да къураууагыбызгъа эмда регионну культура жашауунда жангы амалагъа жол салырбыз деген акылдама», – дегенди фестивальны генеральный продюсери Тимур Хацаев.

Фестивальны биринчи кюнню жыр бла ачылгъан эсе, экинчи кюнню сауллай да тепсеулеге жораланганды. «Кавказы макъамлары» хореография концертте Къабарты-Малкъарны эмда Къарачай-Черкесни кырал тепсеу ансамбльлери эм кеп башхала къатышхандыла.

«Kavkaz Music Fest» Шимал Кавказы эмда башха регионланы, кыралланы белгили артистлерин бир сахнагъа жыйаргъа деген мурад бла къурала эди да, ол мурад да толгъанды. Бу жол анга 500-ден аслам адам къатышханды. Ол санда чыгармачы коллективле, энчи жырчыла, техника эмда административ службаланы специалистлери да.

**ДАЛХАТЛАНЫ Марзият.
Суратны Элина КАРЭВА
алгъанды.**

КЪУРУЛУШ

Уллу, гитчени да къууандырлыкъ жашил айрыкамчыкъ

Къабарты-Малкъарны юбилей жылы уллу тюрленулеге байды. Нальчикни аслам жеринде жангыртуу ишле бардыла. Республиканы ара шахарыны администрациясыны планлары аны баш орамларына ремонт этиу бла чекленмейдиле. Мында жети объект хайырланлыргъа берилирге хазырлана турады. Аланы хар бирини юсюнден да жазыла тургъанды. Биз а аланы

жаланда бирини юсюнден тынгы халда хайырланлыргъа берилирге хазырлана турады. Аланы хар бирини юсюнден да жазыла тургъанды. Биз а аланы

нов айтханга керэ, ол тийреледе ёсген тереклеге бла юлкюлеге тийилмегенди. Аланы алгыынча сакълау проектни жарашдыргъанлары борчларындан бири эди да, ол алай къалгъанды. Къурулушчула, тереклени кесмез ючюн, жалу жолчукъланы айланч-майланч халда ишлегендиге.

– Мында элли жети адам урунады. Ала, эрттенликде эртте келип, ингир къарангысына дери тохтаусуз ишлейдиле. Техника, къурулушчула да хар такъыйкъаны эсге алып къармашадыла. Алайсыз да жарамаз. Байрамгъа тийишлисича тюбеге керекбиз, – дегенди Алим Владимирович.

Паркны кермюч заллары бла павильону боллукъдула. Экинчисини бу кюнледе ичи, тышы да спортле турадыла. Аны бла бирге уа аны къатында майдан да тапландырылады.

Нальчик шахар округну администрациясыны къурулуш бёллюмюнен билдиргенлерине керэ, жангы парк сентябрьде хайырла-

нып башларыкъды. Мияладан бла бетондан ишленген павильонда суратладан, документли материалладан кермючле къураллыкъдыла, концертле боллукъдула, лекцияла окуллукъдула. Ингирликде уа мекамны тегереги, башы да чыракъла бла жарытыллыкъдыла.

Алайда дагъыда бек гитче эмда абаданыракъ кызычыкланы бла жашчыкланы къууандырырча затла ишлене турадыла. Аны ючюн деп паркны майданы бир ненча кесекге бёллюнюрюкдю. Аладан бири – кымылдарча оюнланы, къыллаланы, тешчюклени сюйгенлеге деп жарашдырылады, экинчиси – чыгармачылыкъ бла байламлыды. Анда табиигъат эмда экология материалла бла абериле ишлерге сюйгенле кеслерине жубанч табдыла. Ючюнчюсю уа релакс-зонады, балалары бла солургъа келген аналагъа деп къураллыкъды.

Андан сора да, жылны жай айларында ариу хауада олтуруп, уллу экранда кинолагъа, сахна

оюнлагъа къарарча, тюрлю-тюрлю тюбешулеге къатышырча мадарла да этиликдиле.

«Къабарты-Малкъаргъа 100 жыл» паркны проектни «Платформа» фирманы архитекторлары эмда Санкт-Петербурдан келген специалистле жарашдыргъандыла.

**ХОЛАЛАНЫ Марзият.
СУРАТЛАДА: Алим Шуганов;
павильонда ишле къыстаудула.**

КЪМР-ни 100-жыллыгына

2 бет

Къыралгъа къыйынлары кирген адамларыбызны сагына келгенибизде, ол не бу сылтау деп да болмай, атлары унутулуп тургъанларыбыз да чыгъадыла. Кенделенчи Губаланы Чамманы жашы Ибрагим аладан бириди.

**Заманына
кёре адамы**

Эсгериле

Халаллыгъы эмда чемерлиги бла айтылгъанды

Холамлыла, кёчюп, хазна къалмай барысы да Акъ-Сууда эл къурагъан эдиле. Аланы араларында мени анамы атасы Биттирланы Адил да болгъанды. Ол къолайлы адам эди. Кеси да уста уучу эди.

3 бет

Жаш төпю

Кеп жаш адамларыбыз республикадан тышында бийик окъуу юйледе билим аладыла. Холаланы Ибрагимни кызы Алина да къыралны ара шахарында Россейни И.М.Губкин атлы къырал университетни бийыл кызыл дипломгъа бошاپ, анда информатика технологияла факультетни магистратурасына киргенди.

**Адеплилиги, билими,
тирилиги бла да айырмалы**

4 бет

Игилендирю

Сыйдам эм къоркыусуз жол

КЪМР-ни Транспорт эмда жол молк министерствосундан билдиргенлерича, Экинчи Чегем-Булуңу жолну жангыртуу къыстау барады. Тийишли ишле 12,5 километр чакълы бирде тамамланлыкъдыла, ол санда Тёбен Чегемни бла Хушто-Сыртны арасында жети километрде.

Биоюнлюкде специалистле жауун суула саркырыча быргыла, арыкъла, бордюрла, бетондан къуола саладыла эм тротуарла боллукъ жерлени жарашдырып корешедиле. Жарладан топуракъ, таш тошмез ючюн, тюперин бетон хунала бла кюлейдиле. Ызы бла, жолну мурдору хазыр этилгенден сора, биринчи къат асфальт жарыкъдыла.

Аны бла бирге «Къоркыусуз эм тынгылы автомобиль жолла» миллет проектеге керэ, мында беш кепюр жангыртыллыкъды. Алада да ишле тири барадыла. Транспортха чырмау чыкмазча жолчукъла да жарашдырылгъандыла. Планга керэ, Хушто-Сыртдан Чегем чучурлагъа дери эки километр чакълы бирде чыракълы чыпында да салынырыкъдыла. Къоркыусуздукъ бла байламлы башха жумушлагъа да эс бурулулукъду.

Сауллай алып айтханда, объект быйыл кюз артында битерикди.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Жангыртыу

Аты, сыфаты да тюрлендирилгендиге

Белгилисича, Нальчикдеги солу паркны тийресинде орналган Тепсеу залны жангыртыу бардырылгъанды. Биоюнлюкде объектге къурулуш ишле ахырына жетипдиле. Къабарты-Малкъарны 100-жыллыгына аталып хайырланлыргъа бериллик журтланы санында ол да барды.

Жангыртылгъан мекамны аты да тюрлендирилгенди. Мындан ары ол Жаш къарауучу театрыча ишлерикди. Аны ичи да шёндюню излемлеге тийишлиликде жасалгъанды. Объектни фойеси, заллары да болмагъанча сейир жарашдырылгъандыла. Ишге архитектор Мурат Гукетлов башчылыкъ этгенди.

– Быллай сейир къурулушу мекам сауллай Шимал Кавказда да жокъду, – деп чертеди аны автору, – Шимал сабийлени, солучуучулары, нальчикчилени да излемлерин да эсде тутаргъа корешгендиге. Театрны ачылыуна хар ким да къатышыргъа боллукъду.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

Эл мюлк

Артыгъы тышына сатылады

Къабарты-Малкъарда харбызны Терк, Май эм Прохладна районлада не заманда да бахчаланы иги кесигинде ёсдюргендиге. Бютюнда арт жыллада бу жаны бла теркчиле алчыла болгъандыла. Быйыл мында татлы тахта кёгетте 80 гектардан аслам жер бёллюнгенди – былтырдан 25 гектаргъа кеп.

Арт заманлада бахчалада жангы технологияланы, ол санда тамычы халда сугъарыча амалны эм жараулу урлукълукъланы да тири хайырланадыла. Ол себепден аграрчыла бай эм товар сыфатлы тирлик аладыла.

Быйыл Терк районну мюлклеринде бир гектардан орта эсеп бла 40 тонна харбыз жыйылады. Былтыр а бир гектардан 35-38 тонна чыккъанды.

Арт кезиуде жерлештерибизни асламысы кесибизде ёсген харбызны излейдиле. Аны баш сылтауларындан бири – алычуула кеп болмай юзюлген, бузулмагъан кегетни кюсийдиле. Къабарты-Малкъарны харбызларыны иги кесеги тыш регионлагъа да ашырылады.

Кенгеш

Кюзюкленни себерге хазырлануу не халдады

Кеп болмай КъМР-ни эл мюлк министри Хасан Сижаев районлары агропромышленный комплекс жаны бла управлениларын таматалары бла кенгеш бардырганды. Ол республиканы мюлклеринде кюзюкленни себиуге хазырлануу къалай баргынына жораланганды. Жыйылууну ача, министр биогюнлюкте аграрчылары асламысы тирликни жия турганларын, къылкыяны да оруп бошаганларын белгилегенди кюзюк мирзеуно себиуге биогюнлюкте окуна хазырлануу тебирерге кереклисин эсге салганды. Эм биринчиден сабанчылары

тынгылы урлукъ бла жалчытыргыа, андан сора да, кеч къалмай, жерни сюрюп, ол агротехнология излемлеге келиширча этерге кереклисин айтханды. Урлукъ-гъа Россельхоз ара экспертиза бардырады. Учрежденияны таматасы Хасанбий Куржиев айтханга кере, быйыл кюзюклегге 15 минг тонна урлукъ керек боллукъду. Бусагъатда республикада 20 минг тонна барды. Ол жаны бла тыйгыч чыгарыкъ тыйюлдо. - Россельхоз араны биогюнню биология лабораторияларында урлукъну не торлю жаны блада тинтирча

онг барды. Аны чеклеринде битимни ёсумлюкюго, кючо, фитосанитар болуму эм башха шартлары да эсге алынадыла, - дегенди Хасанбий Куржиев. Тобешиюно ахырында Хасан Сижаев районлада агропромышленный комплекс жаны бла управлениларны келечилерине урлукъ себиу тийишли халда барырча, аграрчыла бир торлю зат бла жунчумазча болумну энчи контрольге алыргыа бюорганды.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

«Машук-2022»

Проектлени къоруулау, тубешиуле, конкурсла

«Машук» битеуроссей жаш тёлю форум ишин бошаганды. Россейни битеу регионларындан 2000 жаш адам, ол санда Абхазияны, ЛДНР-ни бла Запорожьени келечилери да, юч сменни ишине къатышхандыла.

Биринчиси – «Бизни жангычылыкларыбыз» – туризмге бла жер-жерлени тапландыругыа, миллетле эмда маданиятла аралы байламлыкыла, дагыда кеси ырызлыклары бла игиле этгенлеге жораланган эдиле. Экинчиси «Бизни ниетлерибиз» деген ат бла бардырылганды. Аны кезиунде окъутууну бла юйретууну жангы амаллары сюзюлгендиле, жаш тёлюге жаралуу билим беруу проектлени жашауда бардырууну, преподавательлени биригулерин кырууну юсюнден сёлешингенди. Ючюнчю «Бизни ётгергибиз» деген смен онлайн халда ётгенди эмда цифралы амаллагыа, кибер кюрккюсузлукъгъа эмда цифралы технологияны айнууларына жораланганды. Битеуда форумну кезиунде 90-дан аслам тренинг бла интенсив ётгендиле. Жангы-

лыкыладан бири уа шахаргъа чыгыу болганды. Машукчула Пятигорскда социал акцияла эмда жамаутны арасында соруула бардыргандыла. Арта уа аланы эселлерин кеслерини проектлерин кыруада хайырлангандыла. Юч сменде да торлю-торлю командала отуз проектни жарашдыргандыла. Ол ишлеге экспертле багъа бичгендиле. Билим беруу программдан тышында уа жаш тёлю проектлени битеуроссей курсу бардырылганды. Экспертлени кырауларына битеуда 264 проект берилгенди. Аладан 22-си Жаш тёлюно ишлери жаны бла федерал агентстводан ача болушлукъ алгандыла. Башха жылладача, форумгъа политика, предпринимательле, жамаут кулукъчула, маданиятны бла адабиятны келечилери да эс бургандыла. Алайды да,

«Машукну» РФ-ни Президентини жамаут проектле жаны бла управлениасыны таматасы Сергей Новиков, Жаш тёлюно ишлери жаны бла федерал агентствону таматасы Ксения Разуваева, Кырал Думаны депутатлары Елена Бондаренко бла Ольга Тимофеева, РФ-ни илму эмда бийик билим беруу министрини орунбасары Григорий Гуров, Миллетлени ишлери жаны бла федерал агентствону башчысыны орунбасары Анна Котова эм башхала жокълагандыла. «Машук – 2022» форумуну Жаш тёлюно ишлери жаны бла федерал агентствону, Миллетлени ишлери жаны бла федерал агентствону, РФ-ни Президентини Шимал-Кавказ федерал округда толук эркинлик келечисини аппараты, Ставрополь крайны правительствосу да кыурагандыла.

ЮСЮПЛАНЫ Галина хазырлаганды.

Соцстрах

Иш бла жалчытычулагъа – ахча себеплик

РФ-ни Правительствосу иш беруучюлеге ахча бла себеплик этиуно программасы болжалын созганды. Тийишли бегимге Михаил Мишустин къол салганды. Алгын кырал болушлукъ инсанланы 30 жыллары толмаган кыуумун, ол санда колледжлени эмда бийик окъуу юйлени бошаганлары араларында ишчи сынаулары болмаганларыны, бийик эмда энчи билим алалмаган жаш адамланы, сакъатланы, ёксюзлени, акъылбалык болмаганларыны ата-аналарын ише алгъанлагъа берилгенди. Андан сора да, 2022 жылда башха иш беруучюле ётдо-

ролюп, алай ишсиз къалыргъа кюрккюу чыкыган эмда хакъсыз отпускъгъа кетерге тюшген неда толук ишчи кюн болмаган низамгъа кечюрюлген инсандан энчи ишсизча эсепге тюшерин излерге керек тыйюлдо. Субсидияны ёлчеми, алгынча, иш хакъны юч бек аз ёлчемине тенгди. Анга район коэффицент, страховой взносла къошуладыла эмда ишчилени саны эсге алынады. Биринчи тёлёуну организация адамны ише алгъандан сора – бир айдан, экинчисин – юч айдан, ючюнчюсюн да алты айдан сора алады. Кыралны жанындан бо-

лушлукъ алыр ючюн, иш беруучю арга керекли специалствени сайларгъа, иш бла жалчытычуу арагъа барыргъа тийишлиди. Ол жумушну узакъдан тамамларгъа да боллукъду - «Работа России» порталдагы энчи кабинетине кирип. Андан сора субсидияланы юлешуу эмда бла тамамларгъа боллукъду, деп билдиргендиле бизге Социал страхование фондху заявление жиберирге керекди. Бу жумушну да узакъдан, «Соцстрах» системаны юсю бола тамамларгъа боллукъду, деп билдиргендиле бизге Социал страхование фондху регион бёлюмюню пресс-службасындан.

КъМР-ни 100-жылпыгына

Кыралгъа кыйынлары кирген адамларыбызны сагына келенибизде, ол не бу сылтау деп да болмай, атлары унутулуп турганларыбыз да чыгъадыла. Кенделенчи Губаланы Чамманы жашы Ибрагим аладан бириди.

Аны аты республиканы тарыхында ол уруш аллы жыллада Кыбарты-Малкъарда социал жалчытынуу наркому (министри) болганы бла къалганды. Ол шартны юсюнден архивде сакъланган къагъытлада, Темуккуланы Борис табып, былай айтылады: «1939 жылда 25 июльда КъМАССР-ни Баш Советини Президиумуну бегими бла Шуков Тут Гукевич социал жалчытынуу наркомуны кыуллугъундан эркин этиледди, аны орунуна Губаланы Чамманы жашы Ибрагим салынады».

Мен да Ибрагимни эсгерирге суюме бююн. Сабийликде эшитип турган, аты уллу сый, намыс бла айтылган адамны юсюнден эрттеден да умутлу эдим айтыргъа, алай мен суйгенча болмаганды – аны юсюнден тынгылы хапар билгенле кетгендизе, башхала уа билалмайдыла. Жазуулада а аты аз тубейди.

ди. Таулу малчыла, жерчиле ахшы умутларына жетгенлерин – азат дунягъа чыкыганларын – ангылап, кеси кыйынларын бирлеге бермей, кеслери хайырланар, аны бла сабийлерин керекли этмей ёсдюрюн онлары болганына кыуанып, бютюнда жигер ишлеп башлагандыла. Болсада жангы, алыкъа кырысуз властыны кетериге кюрешгенле аны бла жа-

чилини таукелликлерин кыруу-талмаганды. Аны бла кюрешге чыкыган жашладан бири Губаланы Ибрагим эди. Ол республикада угъай, Шимал Кавказда Совет властыны къаты тохташдырыр ючюн баргъан сермешлеге тире къатышханды. 1923 жылда аны комсомолгъа алгандыла, 1930 жылда уа большевиклени битеусоюз партияларына тийишли кёргендиле. Губаланы Ибрагим алгъа Элбрус районда, арта Нальчикде комсомол, партия эм совет органлада жууаплы кыуллукълада ишлеп тур-

Заманына кёре адамы

ганды. Ол биринчиледен болуп, Дондагы Ростовда партия курслада окъуп бошагандан сора аны андан арта иймегендиле. Алай бла ол 1933 жылгъа дери Дондагы Ростовда Шимал Кавказын крайисполкомунда ишлеп турганды. Андан сора республикагъа къайтып, эки жылны обкомда ишлегенди. 1935 жылда аны Москвада совет кырулушну курслары-

лынганды. Ол кыуллукъда Улуу Ата журт уруш башлангычыны ишлегенди. Арта анда наркому ишин Тёппеланы Теуени кызы Кыяни бардырганды.

Уруш заманда Ибрагим Чаммаевич КъМАССР-ни Ич ишле Наркоматыны истребитель батальонуну окъ-топ эм башха керекле бла жалчытыу жаны бла таматасы болуп турганды.

Гитлерчи фашистле Кыбарты-Малкъардан къысталгандан сора Ибрагим Чаммаевич ВКП(б)-ны Кыбарты-Малкъар обкомуну аппаратында ишлегенди эм республиканы тозураган халкъ мюлкюн аягы юсюне этууге уллу кыйын салганды. Алай а кёчюнчюлюк жели аллай – республиканы биринчи комсомолчуларындан бири, партияны ветераны, Совет власты ючюн жигер кюрешчи партиягъа жанлары-кыанлары бла берилген – адамланы окъуна аямаганды.

Губаланы Ибрагимни юйюрю Кыргызыстанга тюшгенди. Ол анда жашаган заманында да орта кыуллукълада ишлеп турганды.

Малкъар халкыны билими, огурулулугу бла аты айтылган жашы 1954 жылда кёчюнчюлюкде ёлгенди. Ол ачыу келгенде, анга элли жыл да болмай эди. Белгилисича, жюрек кюйюу жыл сан сормайды.

Ибрагимни атасы Чамма да Кыргызыстанда ауушханды. Аны бир кыарындашы Губаланы Магомет, совет аскерни лейтенанты, 1942 жылда мартда Улуу Ата журт урушда жоюлганды. Бириси кыарындашы Маждирден хапарсызбыз. Жарыугъа, сорурча бу тукъумдан Кенделенеде адам къалмаганды.

Ибрагимни эки сураты табылганды. Биринде ол кесиди, биринде уа – халкыбызны махтауу адамлары бла бирге Орта Азияда тюшгенди.

КЕРТИЛАНЫ Сакинат.

Солдан оннга: биринчи тизгинде акъ кёлеги бла Кучукланы Магомет (урушну ветераны, Россейни, КъМАССР-ни да сыйлы артисти), Уяналаны Чомай (сюргюнден къайтхандан сора КъМАССР-ни Баш Советини Президиумуну председатели), тиширууладан сора Махмийланы Шаухал (сюргюнден сора республиканы промбыт комбинатыны директору), Текуланы Азрет (Мусукаев атлы колхозда партком болуп турганды); экинчи тизгинде Хутуйланы Ханафий (белгили кырал эм жамаут кыуллукъчу, алим), Губаланы Ибрагим (уруш аллы жыллада республикада социал жалчытынуу, билим берууну наркому), Залийханланы Жанакъыйт (урушха дери Черек районкуну биринчи секретары, жазуучу), Минги таугъа жюзден артыкъ кере ёрлеген Залийханланы Чокка, аны юй бийчеси Хамбийке, Уяналаны Кыанамат (сюргюнно алында КъМАССР-ни Министрле Советини председатели), Улашланы Исмайыл (1941-1944 жыллада КъМАССР-ни Баш Советини Президиумуну председатели). Къыргызстан. Ивановка, 1953 жыл.

Губаланы Ибрагим 1906 жылда Терк областыны Нальчик округуну Бахсан обществосуну Кенделен элинде тууганды. Кеси тенгли жашчыкылача, ол да ал билимин медреседе алганды. Артада Хадаужукъланы Бийче (кеси Къумукъда Будаиладан эди, аты Бийче болганды) ачхан школда

шырын, ачыкъ да къызауатларын тохтатмагандыла. Совет властыны бек уллу душманларындан бири акъ аскерни ротмистри Даутков-Серебряков Заурбек болганды. Ол Ибрагимни туугъан эли Кенделенеде кёл юйлени кюйдюргенди, кюйсюз ишле этгенди, алай а кенделен-

на жибергендиле. Анда оккуп келгенден арысында Ибрагим Пятигорскда (алгыннгы край арада) Совет кырулушну комиссияны члени болуп турганды. Башында айтылганыча, 1939 жылда Губа улу Кыбарты-Малкъар АССР-ни социал жалчытыу жаны бла халкъ комиссарына са-

Жигер магадаанчы

Бизни кырал акъкъалай чыгарыу жаны бла дуняда алчыладан бирине саналады. Ата журт урушуну ал жылларында фашист Германия Волхов, Днепр череклени тийрелеринде акъкъалай чыгарыган заводланы къолгъа этген эди. Бу темир а аскер кючлеге бек керекли зат болганды.

Ол заманда, урушну къаты баргъан кезиунде окъуна, кырууларынуу кырал комитети кыралыбызны башха жерлеринде акъкъалай болгъан магадаанчы излеп табаргъа совет геологларгъа буйрукъ этген эди. Ол иш кыралны кёл жерлеринде, ол санда Урал таулада да, бардырылганды. Анда боксит магадаанчы болгандан сора аны къазаргъа, акъкъалай чыгарыуучу заводла ишлерге бригадала кыурагъа, шахтер болуп ишлеп алыркъ адамланы тийишдирирге буйрукъ чыгъады.

Ол заманда Къабарты-Малкъарны тийреси немислини къолларында болганды. Ала кысталгандан сора Созай улу колхозну жанындан къурагъан ишлеге тире къатышханды. 1943 жылда мартда Черек районну военкоматы Чапайны бла бир кыуум жашны Азербайджанда Кировобад шахаргъа жибереди. Алайдан сауукълары иги болгъан эки жюзге жууукъ адамны айырып, Североуральск шахаргъа медиле.

Ол заманда магадаан кызыл, бир айны ичине 120 метр барыргъа деп марда салына эди. Чапайны бригадасы уа 1946 жылда майда 25 кюннге - 128,2 метр, июльда уа 160 метрге дери барганды. Ол жыл сентябрьде Созай улуну бригадасы эселлерин 162,4 метрге кётюргенди. Ол битеусоюз рекорд эди.

Бир жол сермешледен биринде немис самолётла бомбала атхан кезиуде Созай улу контузия болуп, бир кыуум нёгерни бла пленнге тюшеди. Ауур жаралылары арбалагъа миндирип, бир жанына алып кетедиле. Аягы юслеринде суюлгенлени, аланы арасында Чапайны да, Донецк шахаргъа сюредиле. Ол бир кыуум заманы лагерьде турады. Бир кече уа, тап тюшеди деп, нёгерни бла къададыла. Ол 1942 жыл сентябрь айы эди. Кюндюз бугъа, кече бла келе, бир айдан ала Акъ - Суугъа жетедиле.

Ол заманда Къабарты-Малкъарны тийреси немислини къолларында болганды. Ала кысталгандан сора Созай улу колхозну жанындан къурагъан ишлеге тире къатышханды. 1943 жылда мартда Черек районну военкоматы Чапайны бла бир кыуум жашны Азербайджанда Кировобад шахаргъа жибереди. Алайдан сауукълары иги болгъан эки жюзге жууукъ адамны айырып, Североуральск шахаргъа медиле.

Чапайны бригадасы башхалагъа юлго бола, халары Москвагъа окъуна жетеди. Аны юсюнден газетледе, журналлада уллу статьяла, очеркле жазыладыла. Чапай магадаан кызаргъа кеси уста болганы бла чекленип къалмай, бригадасында жашланы да юйретеди. Андан юйренип, аныча махтаулу ишлегенле анга ырызлыкларыны билдирленлей тургандыла. Анга «Урунууда айырма-лылыгы ючюн» майдалда ол заманда (1947 жылда) берилгенди.

Анда сора да кёл ахшы сёзле айтылгандыла аны юсюнден Свердлов областыны газетлеринде. Болсада башхаладан эсе ол тийишли болуп тургъанлай, сыйлы сауганы уа бермегендиле. Социалист Уруунуу Жигити деген аты юсюнден айтама. Ише андан да аз кёрюмдюлери болгъанлагъа ол аты бергенде, таулу жашны уа тийишли кёрмей кюйгъандыла.

Ма аллай бригадаладан бирине тюшеди акъ суучу жаш Созайланы Чапай. Ары дери уа ол 1941 жылда 14 декабрьде Прохлада районда танк ёталмазча индекле кызаа турган жеринден кетген эди ол къызауатха. Будённовск шахарда айлыкъ курсланы бошагандан сора аны Нальчик тийресинде кыуурада турган 115-чи Кыбарты-Малкъар атлы дивизиягъа жибередиле. Ол санда 316-чы полкуну 2-чи эскадронуна тюшеди. Эскадрон Кахунда орналганды. Аны командири – Чеченланы Жабраил, политругу - Бёзюланы Муха, старшинасы уа Моллаланы Сафар эдиле. 1942 жылда Чапай кулукъ этген аскер бёлюмю Ростов тийреси-не ётдюредиле.

Ол заманда магадаан кызаргъа кеси уста болганы бла чекленип къалмай, бригадасында жашланы да юйретеди. Андан юйренип, аныча махтаулу ишлегенле анга ырызлыкларыны билдирленлей тургандыла. Анга «Урунууда айырма-лылыгы ючюн» майдалда ол заманда (1947 жылда) берилгенди.

Соцай улуну юсюнден ол заманда газетледе жазылгандан бир кыуум юлголенни эсгертейик. «Правда Севера» газетни 1946 жылда 30 августда чыкыган номеринде СССР-ни торюнолу металлургиясыны министрини орунбасары Самохвалов-

1949 жылда аны тау ишлени бардырыргъа окъутхан курслагъа жибередиле. Аны бошап къайтхандан сора сменни начальнигини кыуллугъуна саладыла. Анда бир аз ишлегенден сора жууукълары болгъан жерге - Фрунзеге – кечеде. Халкъ арта Кавказгъа кёчюнчо анда турганды, къайтханда уа, туугъан эли Акъ-Суугъа келеди.

Кёл сагыш эте турмай, цемент заводха барып, анда ишлеп тебирегенди. Ол ише да жигерлигин, усталыгынын кёрюзгенди. Кёл да турмай аны баш инженерни кыуллугъуна салгандыла, бироздан а-заводну директоруну кыуллугъуна. Ол жууаплы ише Созайланы Чапай отуз жылдан артыкъ ишлегенди. Биогюнлюкте ол дунясыны алышыпды. Аргъы дунясына жаннет болсун.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

